

מתיקות ההלכה

הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונפת צופים (תהלים י"ט - י"א)

ממורינו רבי יהודה אריה הלוי דינר שליט"א

רצ ציהכ"נ "דצרי קיר" ולאזר מרכז צ"צ

ניתן לקבל במייל d036194741@gmail.com

הלכות המצויות לאחר חג הפסח תש"פ

המשנו"ב כתב (בסימן תמ"ח ס"ק י"ז) שמעיקר הדין אפילו אם מכרו בכסף בלבד או קנין אחד שמותר לאכול אחרי פסח. [המשנו"ב לא הזכיר את החומרא לא לאכול חמין הנמכר].

ושו"ת אגרות משה (אורח חיים חלק ד' סימן צ"ה) כתב, אין סברא להחמיר אחר הפסח שלא לאכול חמין שמכר חנוני ישראל לנכרי במכירת חמין כנהוג שמא לא היתה המכירה בלב גמור, משום שהוא דברים שבלב שאינם דברים.

וכ"כ **בהליכות שלמה** (ניסן עמוד קל"ז), מותר לכתחילה לקנות מוצרי חמין שנמכרו קודם הפסח לנכרי כנהוג, אף אם היו שייכים למי שאינם שומרי תורה ומצוות, אם ידוע בבירור שמכרם כפי הסדר הנהוג.

וכ"כ **בשו"ת אור לציון** (חלק ג' פרק ט' דיני מכירת חמין אות ה'), אף מי שמחמיר שלא להשאיר בביתו חמין לימי הפסח אף שעושה מכירת חמין, אין צריך להחמיר מלקנותו ולאוכלו לאחר הפסח.

וב**שו"ת ישא יוסף** (ח"ב תשובה כ') כתב בשם **מנן הגר"ש אלישיב** זצ"ל שאין מקום להחמיר בחמין לאחר הפסח אם החמין נמכר כהלכה.

וכן בספר **עלי שיה** (עמוד קמ"ט) כתוב בשם **מנן שר התורה הגר"ח קניבסקי** שליט"א שאין מקום להדר להימנע מלאכול לאחר הפסח חמין שנמכר לנכרי.

וכתוב **בחוט שני** (ריבית עמוד קצ"ג), ומאחר שענין המכירה לנכרי צריך הוראת חכם, איך לעשות הקנין באופן המועיל, אין כל אחד בקיא בדבר לדעת את המעשה אשר יעשה, לכן פשט המנהג בדורות אחרונים למכור את החמין ע"י רב העיר או הב"ד הבקאים בדינים, וכל אחד ואחד עושה אותם שלוחים למכור את חמצם לנכרי. ובשעת מינוי השליחות חותם הוא על שטר הרשאה, ובו מפורט כל ענין ההרשאה והשליחות באר היטב.

ובזמנינו שהבתי דינים עושים את המכירת חמין כדת וכדין אפשר לקנות ללא חששות בכל המאפיות שמכרו ע"י בית דין.

קמח הנמחן

החוששים שמרטיבים את הקמח בשעת הטחינה,

כתוב **בשו"ע** (בסימן תנ"ג סעיף ד'), בשעת הדחק מותר ליקח קמח מן השוק.

המשנו"ב כתב (שם ס"ק כ"ז), סמכינן אהני פוסקים דסבירא ליה דעיקר שמירה הוא מלישה ואילך וקודם לישה לא בעינן שימור להדיא אלא אפילו בסתמא נמי לא מחזקינן איסורא ואפילו במקום שלותתין החטים דמסתמא אין שורין עד שתחמיץ אלא מציפין עליהן מים ומדיחין אותן וטוחנן מיד, ואף על גב דפסק המחבר (בסעיף ה') דהאידינא אסור לו ללתות שאני הכא דהוא שעת הדחק וגם שמא לא לתתו אלו החטין.

וכתוב **באורחות רבינו** (חלק ב' עמוד כ"ד) כל השנים השתמש לאחר הפסח בלחם שנאפה מקמח שנמכר לנכרי וכן אפו למו"ר מזונות מהקמח של החנות שמכרו בחמין, בשנה אחת יומיים לאחר הפסח הביאו למו"ר קמח טחון מאחר הפסח ומאן מו"ר לקבלו ואמר שאינו צריך לזה. וכן אמר לי מו"ר שמרן החזון

שירת הים

שביעי של פסח הוא זמן של שירה, זמן להודות לה'. יש שירת הים בקריאת התורה, ושירת דוד בהפטרה, זה יום כולו של הודאה לה'.

שואלים, למה בני ישראל דברו רק על הגדלות של הקב"ה כגון "זה קלי ואנוהו, ה' איש מלחמה", ולא הזכירו את הנס של יציאת מצרים בשירת הים?

המניד מדובנא זצ"ל הסביר כדרכו בקודש ע"י משל, אדם בה לחתונה והוא רואה שכל המשתתפים בחתונה שמחים ורוקדים, החתן והכלה, ההורים, הקרובים והחברים, השדכן גם שמח כי הוא קיבל דמי שדכנות, פעם אחת ניגש השדכן לאחד מהמחותנים ושאל "של מי השמחה יותר מושלמת, אני או אתה?" אמר החתן "מה השאלה? ודאי אני!". ענה לו השדכן "לא נכון, אני! למה? נכון שחיתנת את הבן או הבת, אבל בכל זאת אתה עדיין מקווה שבעז"ה יסתדרו ביחד, אי אפשר לדעת... מתפללים שהכל יהיה בסדר כי יכול להיות ש... יש עדיין דאגה בראש, אבל הכסף שקבלתי כדמי שדכנות זה בטוח נשאר אצלי, זה כבר בכיס שלי בלי ספקות, לכן אצלי השמחה היא שלימה".

והנמשל לזה הוא שביציאת מצרים, יש שני חלקים, יצאנו מכל העבדות אבל זה לא בטוח, נכון שיצאנו ממצרים, אבל מי יודע כמה זמן זה יהיה, זה לא שמחה לעולם, אבל זה שרואים 'מי כמוך באלים ה'', את גדלות השם, את החיזוק שקבלנו בקריעת ים סוף זה בוודאי יישאר לנו. לכן בני ישראל אמרו שירה על דברים שהם בטוחים.

עכשיו יצאנו מחג הפסח, עלינו לצאת עם הרוחניות שיש בחג זה, חיזוק באמונה, חיזוק בהודאה לה' על כל רגע ורגע. ובימים אלו שיש נגיף בכל העולם זה מחייב אותנו להתבונן ולהתנהג אחרת, כל אחד יכול להחזיר לעצמו עבודה פנימי ובפרט שכעת כל עבודת ה' היא עבודת יחיד [בלי ציבור] בין בתפילה ובין בלימוד תורה ובין במידות טובות, וה' יעזור שכל אחד ואחד יתחזק וישועת ה' כהרף עין.

חמין שנמכר לגוי

כתוב **במעשה רב** (סימן קפ"א, בדפוס ישן סימן קע"ז) שהגר"א נהג לא לאכול מחמין שנמכר בפסח.

בספר **אגרות סופרים** (אגרת מ"ו) מובא שגם **רבי עקיבא אינר** היה נוהג כך. וההסבר לזה הוא שחששו שאולי לא עשו מכירה כראוי.

ובעל **פאת השולחן** כתב בספר **הנהגות ישראל** (אות תקל"ו) שהוא שמע מרבו רבי **חיים וולוז'ניר** זצ"ל [שהוא היה תלמיד של הגר"א] שהסיבה שהאזון לא היה אוכל מהחמין הנמכר היא שאין כל אדם יודע למכור את החמין [פעם כל אחד היה מוכר את החמין לבד].

אולם, ידוע שרוב הפוסקים הורו שאין לחשוש לזה.

החתם סופר מבאר בתשובה (אורח חיים קי"ג) שמכר לחם גמור. כי סבר שמכירה זה קנין גמור, ממילא מותר למכור ולסמוך על המכירה.

איש זצוק"ל כאן בארץ מכר לפני הפסח שק קמח שהיה לו, והשתמש בו לאחר הפסח.

ואלו שמתעסקים להשיגה על מטחנות קמח יכולים להעיד שהיום רק משפריצים קצת את הקמח לפני שהקמח נכנס למטחנה, ומיד טוחנים את הקמח, יוצא שהקמח לא שוה בכלל במים, ואין חשש חמץ כלל.

סיפר לי **מרן הגר"ז קרליץ** זצוק"ל שפעם היה בבני ברק גוי של שבת. היו מבקשים ממנו לעשות מלאכות בשבת ויום טוב, וכן היו מוכרים לו את החמץ לפני פסח. לאחר שנפטר הגיעו יורשיו ודרשו שהוא יקבל קבורה בקבר ישראל כי הוא יהודי, וכך התברר שהגוי של בני ברק היה יהודי. ושאלתי את בעל החוט שני "מה עם החמץ שמכרו לו במשך כל השנים?". ענה מרן שאין בזה בעיה, כי מי שמכר כדין ועשה כל מה שמוטל עליו אין לו איסור לאכול את החמץ, כי כל הדין של חמץ שעבר עליו הפסח הוא קנס למי שמחזיק חמץ אבל מי שמכר כדין לא שייך בזה קנס, ממילא הכל מותר, וכולם עשו כדין. על אחת כמה וכמה שאין להחמיר על קמח שנטחן לאחר הפסח.

נאמנות המוכר שהוא גוי

לפני כמה שנים יהודי נסע לצפון לאחר הפסח, בדרך נעצר ונכנס לאיזה מכולת וחילש את הפתק שהחמץ נמכר. לאחר שלא מצא שאל את המוכר האם מכרת את החמץ לפני פסח? ענה לו "לא". היהודי הזדעזע ושאל למה לא מכרת? ענה המוכר "אני גוי, אני ערבי, אני לא צריך למכור". היהודי נרגע. כשחזר לבני ברק שאל את **מרן ראש הישיבה הגרא"ל שטיינמן** זצוק"ל, האם היה מותר לסמוך על דבריו שהוא גוי, הרי גוי אינו נאמן באיסורים? ענה לו מרן ראש הישיבה "אנן סהדי שהוא גוי, כי יהודי לא היה אומר שהוא גוי בשביל כמה פרוטות!"

ניפוי קמח שנטחן לאחר הפסח

סיפר **ידידי הרב וויא שליט"א**, היות שבמשך הפסח [השנה-תש"פ] כל המטחנות לא עבדו, ובודאי נכנסו שם תולעים, ואם נכנסו שם הרבה תולעים צריכים לנפות את הקמח. יוצא שאלו שקונים קמח שנטחן לאחר הפסח חייבים לנפות את הקמח. [ולא כמו אלו שחושבים שהיות שזה קמח טרי לא צריך לנפות, אלא אדרבה היות שהמפעלים לא עבדו כסדרם יש יותר חשש לתולעים].

קניית חמץ לאחר הפסח בחנויות

אם יש לבעל המכולת תעודה שמכר את החמץ, אין בעיה לקנות אצלו, כי הוא מכר כדת ודין. וכל זה כשהסחורה נמצאת ברשות בעל המכולת.

אבל על הסחורה החדשה שאין אנו יודעים אם בעל המכולת קנה מהמפעל או ממקום אחר, ולא יודעים האם המכירה שם היתה כדין או לא, בזה לא יעזור שיש לו תעודה של מכירת החנות, ולכן אם בעל המכולת ירא שמים לא צריך לחשוש כי בודאי הקפיד לקנות רק אצל מי שמכר את החמץ, אבל אם בעל המכולת אינו שומר תורה ומצוות צריך להיזהר לא לקנות מסחורה חדשה.

מקווה בערב שבת

אנשים הנוהגים לטבול במקווה כל ערב שבת וכעת נמצאים במקומות שהמקוואות סגורים או שאין להם רשות לצאת מהבית [כגון החולים או אנשים מבוגרים...], מה העצה עבורם? כתוב **כשו"ת שבט הלוי** (ח"א תשובה כ"ד), ט' קבים במקלחת זה נחשב עבורם כטבילה, לכן העיצה הוא לעשות כך, שהוא בערך שלש דקות במקלחת.

חבילת חמץ שהגיעה בדואר

בראש חודש אייר קיבל חבילה מבית חרושת [לאחר ששלח להם מוצר פגום], והתברר שהחבילה היתה מונחת ברשות

הדואר במשך שלושה שבועות, האם נאסר תוכן החבילה משום חמץ של יהודי שעבר עליו הפסח?

תשובה: עלינו לברר שלושה דברים:

א. מי נחשב הבעלים על החמץ בפסח?

ב. האם הבעלים מכרו את החמץ?

ג. האם מועילה המכירה של הבעלים?

א. אדם השולח חבילה בדואר כל זמן שלא הגיעה לכתובת המקבל עדיין השולח נחשב לבעליה, היות שהמקבל לא עשה בו שום קנין, ועוד, אם נאבד בדואר השולח צריך לשלוח חבילה שנייה.

ב. לפ"ז מכיון שבית החרושת הוא הבעלים של החמץ, עליו למכור את החמץ. ובנד"ד התברר שעשה מכירת חמץ, ונעשתה על ידי **בר"ץ ירושלים** כדת וכדין, ועוד הוסיפו בשטר שהמכירה חלה על כל החמץ שיש להם בין ברשותם, בין באויר, בין על הים, ובכל מקום שהוא, וא"כ הרי זה חמץ של גוי שעבר עליו הפסח ומותר לאכלו.

ג. יש לדון האם מהני מכירתם או שמא זה נחשב כמו אינו ברשותו, כיון שהדואר לא היו מחזירים את החמץ לשולח [וכעין שמצינו גזל ולא נתייאשו הבעלים, שניהם אינם יכולים להקדש. זה משום שאינו שלו וזה משום שאינו ברשותו], ומסתבר שכיון שהדואר הם שלוחים של השולח [ולא מחזירים להם משום שזה סדר עבודתם ושליחתם], עדיין נחשב הדואר לשומר של השולח, וק"ל יד שומר כיד בעלים, ויכול הבעלים למכור את החמץ שמונח ביד הדואר (**מרן הגר"ז קרליץ** זצוק"ל).

תספורת בערב שבת ראש חודש אייר

בתקופה זו שרבים לא הספיקו להסתפר בערב חג הפסח עקב מגפת הקורונה, האם הם יכולים להסתפר בימי ספירת העומר? **תשובה:** כתוב **במשנה ברורה** (סימן תצ"ג סק"ח), ואף לנוהגים איסור גם עד ראש חדש אייר, מכל מקום אם חל ראש חודש בשבת, כיון שיש כאן תוספת שמחה, שבת וראש חודש, יש להתיר להסתפר בערב שבת מפני כבוד השבת, עכ"ל.

יוצא שאפילו הנוהגים מנהג אבלות של ספירת העומר מחג הפסח, מותר להם להסתפר בערב שבת זו. [והיתר זה הוא לכתחילה בכל שנה שראש חודש אייר חל בשבת, ואפילו שלא בשעת הדחק כזמנינו].

ולנוהגים על פי **צוואת רבי יהודה החסיד** שלא להסתפר בראש חודש (עי' **משנ"ב** סימן ר"ס סק"ז), היות שערב שבת הוא גם ראש חודש יכולים להסתפר ביום חמישי [ערב ר"ח אייר], כמבואר בגמרא (**תענית** דף ט"ו ע"ב) וכדעת רוב הראשונים שם שתספורת ביום חמישי יש בו משום כבוד שבת. ולכתחילה יסתפרו ביום חמישי אחר חצות, ואם אי אפשר, אפשר להקל מהבוקר. ואם לא הסתפרו ביום חמישי, דעת **האגרות משה** (בין פסח לשבועות פרק י' הערה ח) שמכל מקום בראש חודש אייר מותרים להסתפר, אע"פ שבדרך כלל מקפידים שלא להסתפר בר"ח, משום שאי אפשר היה להסתפר קודם לכן.

ניחום אבלים

כל אלו שמכירים יהודי שיושב שבעה על קרוב, אפשר לנחם אותו בטלפון ויוצא מזה מצות תנחומים.

כאשר **הגרי"ש אלישיב** זצ"ל ישב 'שבעה' על בתו הצדקנית **הרבנית ברלין** ע"ה [בחודש אדר תשס"ב], ונמנע מבעל **שבט הלוי** זצ"ל לבוא לנחם בפניו, צלצל בעל שבט הלוי ושאל אם אפשר לנחם בטלפון, וענה הגרי"ש זצ"ל דכתב **הרמב"ם** (הל' אבל פרק י"ד ה"ז): "יראה לי שנחמת אבלים קודמת לביקור חולים, שניחום אבלים גמילות חסד עם החיים ועם המתים", עכ"ל.

ואמר **הגרי"ש אלישיב** זצ"ל שחסד עם החיים אפשר גם ע"י טלפון אבל החסד למתים זה רק אם מגיע לנחם בפניו. ובתקופה זו שיש מצוה דאורייתא "ונשמרתם מאוד לנפשותכם" בודאי שרצון הנפטרים הוא שהמנחמים יקיימו מצוה זאת בלי שום פקפוק כלל וישמרו על עצמם בשמירה יתירה.